

DE
SCIRRHO ET CANCRO
VENTRICULI.

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA,

QUAM

VENIA ET AUCTORITATE AMPLISSIMI
MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE LITTERARUM CAESAREA
DORPATENSI,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

RITE ASSEQUATUR,

CONSCRIPSIT ET IN PUBLICO DEFENDET
AUGUST. FRID. HOLTZHAUSEN,
CURIORUS.

A

DORPATI LIVONORUM,
TYPIS J. C. SCHÜNMANNI, TYPOGRAPHI ACADEMICI,
MDCCCXXXII.

I m p r i m a t u r

ea conditione, ut, simulac typis excusa fuerit haec
dissertatio, quinque exemplaria collegio ad libros ex-
plorandos constituto tradantur,

Dorpati Livonorum die xxii. Mens. Jan. MDCCCXXXII.

Dr. Theoph. Franc. Immanuel Sahmen,
h. t. Ord. Med. Decanus.

D. 1166 24

V I R O

CLARISSIMO ATQUE HONORATISSIMO,

JACOBO FRIDERICO ROSTKOVIO,

SACRORUM EGIPTI ET BERKENHEGAR ANTISTITI,

**OB PATRIS PRAESTITA OFFICIA ET
CUMULATA BENEFICIA**

HAB

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

SCRIPTOR.

Praefatio.

Diu postquam, modo hoc, modo illud eligendo, examinando et respuendo, de argumento ad conscribendam dissertationem inauguralem dubitavi; placuit denique mihi consilium a Sahmenio, Viro Clarissimo, praeceptore a me summe venerando, suppeditatum, quo, adhibitis postremorum temporum observationibus Clinici Universitatis Caes. Dorpatensis, de cancro et scirrho ventriculi, ad hoc usque tempus minime satis illustratis, opusculo hoc qualicunque sum

*expositurus. Nequaquam enim blanda de-
lector spe, mihi non aequae, ac cuique tiro-
ni, in quaestione hac fore conflictandum
cum impedimentis, quae vinci a me neque-
ant; ceterum pro viribus id agam, ut ea se-
moveam, et, quatenus ejus fieri possit, Lec-
toribus benevolis perspicuus evadam,*

De scirrho et cancro ventriculi.

De sede et origine.

Scirrhi nomine plerumque complectuntur quam-
que ventriculi graviores indurationes cujusvis
generis et originis, quamvis secundum definitio-
nem vulgo receptam tantum indurationes generis
peculiaris, quae in cancrum abire ament, scirrhorum
nomine intelligantur. Verum ab omnibus
scriptoribus quum scirrhi ventriculi significatione
sumantur latiore, rationem eorum hac in re se-
qui cogimur.

Scirrhi ventriculi sedem vulgo 1), ut docue-
runt cadaverum sectiones in pyloro habent, in

1) Chardelii monographie des dégénérationes skirrheu-
ses de l'estomac, pag. 51.

cardia rarius, rarissime in ceteris ventriculi partibus; nonnunquam tamen omnes ventriculi partes simul plus minus scirrhus mutantur.

Quae indurationes scirrhosae et pro latitudine 2) et pro indole 3) sunt diversissimae. Sic scirrhi pylori raro eo solo continentur, sed saepius ad duodenum, magnam vel parvam ventriculi curvaturam, hepar, pancreas, omentum et colum porriguntur; id quod etiam in cardia accidit; raro tantum finibus accurate describuntur; plerumque autem induratio paulatim decrescit, et denique membranae in regionibus scirrhus vicinis paulum tantum inspissatae, opacae, durae offenduntur, donec sensim sensimque in statum normalem rediguntur. Soliditas scirrhorum item magnam exhibet diversitatem, licetque videre omnes gradus, qui intercedunt inter massam osseam, cartilagineam, tuberculosam et steatomatosam, carnosam atque fungosam, in quam ventriculi partes mutantur. Non minus varia etiam magnitudo, quam interdum non cedere pugno magnitudine docuit experientia, quo mirum in modum impediuntur functiones ventriculi, et fere, quominus descendant cibi, prorsus prohibentur. Pylorus nonnunquam ita arctatur, ut vix specil-

2) Andralii clinique medicale, Tome IV. maladies de l'abdomen Tome II, Obser. 38, 39. pag. 290.

3) Abercrombii pathologische und praktische Untersuchungen über die Krankheiten des Magens etc. Uebersetzt von dem Busch, Bremen 1830, pag. 80.

lum immitti possit. Dr. Robertus Gravesius 4) accidisse aliquando narrat, ut ora, pylorum constituens, durissima et scirrhosa esset, orificiumque ita coarctatum, ut prope nullum videretur; Cornelius Johannes Keppelhoutius 5) exemplum tabis mortiferae profert, quae ex callosa et prope cartilaginea induratione et obstructione pylori duxerit originem.

Tenerrimam ventriculi structuram, abundantiam vasorum nervorumque, magnam irritabilitatem et diversissimos, eosque creberrimos stimulos, quibus, praecipue ob hominum vitam, luxuria diffluentem, obnoxius est, si ad calculum vocemus, minime magnam malorum mutationumque morbosarum multitudinem mirabimur, verum id potius, quod tanta vi et per tam longum tempus maximis incommodis obnitatur, nec tamen corripiatur morbo. Tandem nimirum noxiis succumbat necesse est, atque tum modo vis dynamica, modo structura organica de statu normali primum deflectit, unde diversissimi, iique maxime horribiles proficiscuntur morbi, in quibus morbosae ipsius ventriculi affectiones, in quas inquirendum nobis proposuimus, primas fortasse tenuerint.

Quemadmodum in toto animantis organismo vis et materia arctissimo vinculo conjunctae sunt, nec esse altera sine altera potest, ut, mutata vi dynamica,

4) Sammlung auserlesener Abhandlungen für praktische Aerzte, Tom. 14. p. 349.

5) Ibidem Volum. 24, pag. 78.

mutetur etiam materia necesse sit, et vice versa, ita evenire eadem in partibus quoque organismi videmus. Verum vis dinamica in quoque animantis organismo praevallet, simulque etiam maximis atque celerrimis mutationibus, quas patitur materia organica quoque, undeque morbi organici gravissimi et maxime insanabiles oriuntur, est obnoxia. Quo modo fortasse plurimi morbi organici proliferantur initio a parte dinamica, postea autem, magis exculsi, vim dynamicam quoque ipsam recedere cogant a norma. Quod certe quidem accidere videtur in organicis ventriculi mutationibus, quas scirrhorum nomine appellant. Qui procreantur quidem plerumque localiter enormiterque aucta vi vitali, quae sese prodit magna sensibilitate, enormiter aucta adversus stimulos normales reactione et localiter aucta formatione organica, quorumque gradum et decursum nuncupare solent irritationem inflammatoriam, inflammationem chronicam et acutam. Possunt hi scirrhi saepissime haberi pro exitu inflammationum, praecipue chronicarum, quae in lento et occulto decursu suo maxime proclives sunt ad destructiones organicas et indurationes, dum acutarum exitus cernitur potius in exsudatione liquoris serosi, suppuratione, cohaesione relaxata (Auflöckerung), exulceratione et gangraena. Indurationes autem nascuntur, quando in inflammatione lymphæ plastica sese effundit in telam cellulosa, cumulat, inspissatur, cellulasque inter se conjungit, id quod plerumque majus temporis spatium requirit. Per hanc massam porriguntur vasa, quibus illa transit in statum organicum. Vasa haec alunt tumorem, qui, si illa plasticam ma-

teriam adhuc exsulant, perpetuo magnitudine augetur, et, si inflammatio perdurat, indurationem saepe in diversissimas redigit formas, scirrhosas, carcinomatosas et sarcomatosas, id quod accidere praecipue solet, si induratio crebris obnoxia est stimulus.

Qua quidem sententia plurimi tenentur scriptores; Richter 6) etiam dicit, vix credere licere, scirrhum, nisi praecesserit inflammatio, oriri posse, quod eo certius eveniat, quo lentior sit inflammatio, posseque hanc tam chronicam esse, ut nequaquam animadvertatur, solusque exitus, scirrhus videlicet, conspiciatur. — Cui assentiuntur Vogeli 7) alique scriptores. Exempla autem in rem hanc afferuntur in Ephem. medico-chirurg. T. III. p. 359. anni MDCCCXXII.

Scirrhus si modo descripto aliqua ventriculi parte exortus est, vel inflammatio prorsus evanescit, scirrhisque, quam adeptus est, magnitudinem, retinet, vel scirrhus latius serpit, sive ob inflammationem primariam, unde natus est, sive ob novam, postea in induratione formatam, quae, praecipue si acutam adsciscit formam, efficit, ut scirrhus celerius crescat, et magis degeneret. Facile igitur hoc modo degeneratio ventriculi adeo progredi potest, ut denique e scirrho ulcus procreetur carcinomatosum duris et reflexis oris, fungosis incrementis et fundo duro, quod liquo-

6) Dr. August Gottl. Richteri specielle Therapie, Berlin 1813, Bd. I, pag. 559.

7) Huflandii Journal, Jahrgang 1818, pag. 37.

rem secernit saniosum, album, nigricantem maleque olentem, praecipue si ad cancrum adest inclinatio, homine laborat cachexia, vel scirrhus ventriculi, quod saepissime fit, crebris agitur stimulis. Cujus generis exempla plura afferuntur a scriptoribus 8).

Scirrhi origo saepissime quidem derivari potest ex inflammatione chronica et malo tantum topico, nec tamen semper facere id licebit; quam ob rem accuratior ortus et indolis investigatio, praecipue ad curationem, quum scirrhus non raro etiam ex malo universali oriatur, maxime est necessaria. Videmus etiam ventriculi scirrhos toties cum malis ceterorum, praecipue abdominalium organorum, conjunctos, quae nequaquam ex scirrhus proficisci credi semper possunt, quaeque saepe ejusdem originis, ac scirrhus ipse, esse videantur. Invenimus tuberculosas organorum abdominalium degenerationes una cum indurationibus ventriculi, quas scirrhos vocant; ubi saepe et tuberculosa et scirrhusa degeneratio easdem habet causas, cachexiam videlicet scrophulosam, malum systematis lymphatici, huius productum debilitate, quod praecipue proditur mala concoctione, lymphae in vasis lymphaticis lente sese movente, intumescencia glandularum et saepe etiam tu-

8) Baillie, Bemerkungen über die Anatomie des krankhaften Baues des menschlichen Körpers; in der Sammlung auserlesener Abhandlungen, Band 20, pag. 330.

berculis in tela cellulosa sese formantibus. Cujus generis scirrhus ventriculi magis excultus, si tunica corripit mucosam, proxime accedere ad cancrum dicitur, quod tum majorem adipiscatur vim, majoresque efficiat dolores 9).

In malis universalibus, unde indurationes et destructiones organicae ventriculi derivari possint, numerandae sunt praeter dictam cachexiam scrophulosam, etiam arthritica, impetiginosa, venerea et carcinomatosa.

Mala arthritica semper plus minusve conjuncta videmus cum invalida concoctione, quae provocatur vitiosis et nonnunquam nimis iritantibus secretionibus ventriculi, tractus intestinalium hepatisque. Unde, si accedit magna arthritidis ad deponendas substantias, inflammationes chronicas et destructiones organicae proclivitas, facile in ventriculo quoque progignantur indurationes, scirrhi et denique cancer.

Acritudo impetiginosa plerumque in corporis superficie, cute, sese ostendit; facile autem, quominus herpes in cute proveniat et excolatur, variis incommodis prohibetur, eoque destructiones organorum interiorum, nominatim etiam ventriculi, provocari possunt.

Scirrhum cancrumque, si adsit ad carcinomata proclivitas, ut in quoque organo externo, ita in ventriculo quoque formari posse facile intelligitur. Cujus rei exemplum affert Eberlinus 10). Aegrotum enim quen-

9) Chardel pag. 111.

10) Salzburger Zeitung 1820, Band 4, pag. 198.

dam, exstirpato labii cancro, anno post abdominis doloribus affectum esse, institutaque cadaveris sectione, inventum in pyloro ulcus scirrhum. Cujus eventus causa dyscrasiae tribuenda esse videtur.

Rarissime causis venereis degenerationes ventriculi scirrhosae et carcinomatosae attribuentur, cum venena syphilitica sero demum in tractu intestinorum perniciosos habeat effectus.

Jam igitur videamus, quomodo cachexiae memoratae scirrhos ventriculi progignere queant. Fieri id quidem triplici modo potest: primum eo, quod inflammationes chronicas, ad quas magnam constituunt proclivitatē, in tunicis ventriculi efficiunt; tum exsudatione et deponendis in ventriculi textura substantiis vitiosis, nulla praegressa inflammatione; denique producendis substantiis, aut in tela cellulosa, aut in tunica mucosa et cryptis, luxuriantibus.

Quibus ex indurationibus et destructionibus organicis ventriculi, quas omnino scirrhorum nomine nuncupamus, si in excolendo sese procedunt, ulcera proveniunt, ut supra jam diximus, carcinomatosa, quae perinde etiam ex aliis oriri possunt tunicarum ventriculi ulceribus, si quidem haec maligniorem adsciscunt indolem, latius repunt, insigniaque sunt duro, aspero minusque perspicuo fundo et incrementis fungosis, liquorem secernentibus corrodentem maleque olentem. Saepē ejusmodi ulcus denique tunicas perforat, atque, liquore acri in cavum abdominis effuso, mortem affert. Exulcerationes ventriculi plerumque proficiscuntur aut ex tunica mucosa ipsa et ex tela cellulosa, illi subjacente, atque tum quidem

vulgo minus accuratis describuntur finibus, latiusque extenduntur; aut ex cryptis mucosis, finibus accuratioribus circumscriptae, nec tamen valde in superficie, unde facilius ex interioribus ad exteriora fit perforatio.

Internas tunicas plerumque penitus invenimus exulceratas, ac serosa externa sola resistit perforationi. Pro duplici hac ulcerum origine, variam ulcus cancrorum induat formam.

Verum quaeritur nunc, quibus in partibus scirrhū ventriculi initio oriri verisimiliter quidem credi possint. Tunica serosa in scirrho plerumque perinde, atque in statu normali, laevem et splendentem habet superficiem, manetque pellucida, et raro tantum conspicitur condensatio et exsudatio in superficie exteriorē, quae ipsae non putandae sunt, nisi secundariae, seriusque ortae; attamen semper cum tela cellulosa concretam eam reperimus. Tunicam vero muscularem vulgo jam vitiatam videmus, fibrasque musculares, ob interjectam telam cellulosa indurata atque inspissata, magis separatas, tenuiores magisque tenellas, nonnunquam etiam, quum sensim sensimque indolem genuinam coloremque rubicundum amittant, et denique adeo exulceratione corripiantur, nullas. Hoc modo Chardelius 11) in opere laudato tunicae muscularis ventriculi, scirrho affecti, describit rationem, quae, ut apparet, cerni in atrophia putanda est.

11) pag. 11.

Contraria leguntur in opere Louisii 12): affert enim duo cancri ventriculi exempla, quibus tunica muscularis non solum in partibus scirrhi affectis, laboravit hypertrophia, sed etiam per totum ventriculi ambitum. Praeter tunicam peritonealem paucissimas subire tunicam muscularem in scirrhi et cancro mutationes. Tunicam mucosam in partibus, scirrhi affectis, variam esse, plerumque inspissatam et induratum, non raro emolitam et exulceratam, atque cum tela cellulosa subjacente arctissime concretam. Chardelius scirrhum ex tunica mucosa trahere originem putare videtur; telam cellulosa autem praecipuam statuit morbi sedem. Dicit enim pag. 11:

„Il résulterait de ces remarques, que le mal se propage de la tunique muqueuse, au tissu cellulaire voisin, qui devient le principal siège de la dégénération, et que les tuniques musculaires et séreuses ne s'affectent que très-secondament.“ *)

- 12) Mémoires ou recherches anatomico-pathologiques par Louis, pag. 121. Sur l'hypertrophie de la membrane musculaire de l'estomac, dans le cancer du pylore.

*) Alio vero loco Chardelius originem scirrhorum ventriculi triplicem esse vult, dicens:

„Les dégénérationes skirrheuses de l'estomac se présentent généralement sous trois formes:

- 1) Etat tuberculeux des glandes épiploïques voisines de l'estomac, qui se confondent alors

Attamen sedes morbi primitiva, sive initium, fuerit potius semper tela cellulosa, sub tunica mucosa, quae indurari et inspissari incipit; haec degeneratio propagatur deinde in ipsam tunicam mucosam et per telam cellulosa, quae est inter fibras musculares, in telam cellulosa, a tunica peritoneali tectam. Quod quidem docent etiam Louisii 13) accuratae de scirrhi ventriculi quaestiones. In secto enim cadavere, quod describitur in observatione prima, unde afferre juvat nonnulla, ventriculus, quod jam, vivente adhuc homine, oculos in se converterat, maxime fuit extensus atque extrinsecus albidus; pollicibus duobus et dimidio a pyloro coarctatus, durus, cylindraceus, et lineas quindecim duodeviginti crassus, continebatque liquorem crassum

avec une portion plus ou moins étendue des tuniques de ce viscère devenues malades.

- 2) La membrane péritonéale, conserve extérieurement le poli qui la distingue, on dirait seulement que de la lymphe s'est épanchée dans l'épaisseur des parois de l'estomac, ce qui donne à leur coupe un aspect analogue à celui du blanc d'oeuf durci au feu, et les fait former une tumeur plus ou moins volumineuse.
- 3) Végétations molasses ou dures, provenant de la membrane muqueuse; alors, si la tunique péritonéale se trouve altérée, il semble que ce n'est que consécutivement.

Les dégénérationes skirrheuses de l'estomac peuvent offrir à-la-fois ces trois genres d'altération.

- 13) Ibidem pag. 124.

et nigricantem. Parietes ejus altero tanto, quam vulgo, fuerunt crassiores et multo solidiores, quod effecerat tunica muscularis, per totum tractum, et maxime quidem in vicinia cancri, indurata, quae ceterum mutationem subierat fere nullam, praeterquam quod paulo erat solidior, quam solet, et fasciae ejus prominebant per tunicam mucosam, quae mollis erat et pallida. Induratio, quae ceperat pylorum, vix summam minimi permittebat digiti. Instituta a parte interiore ad exteriorem exploratione, colorem primo ostendebat ex albo griseum, tum lacteum, deinde caeruleum, splendentem et semipelludicum, et denique rursus lacteum. Qui colores diversi diversis respondebant telis, tunicae videlicet mucosae, telae cellulosae, sub illa jacenti, tunicae musculari, telaeque, inter hanc et tunicam peritonealem positae, cellulosa. Tunica mucosa superficie erat verrucosa, nec tamen perspicue exulcerata, et firmiter connexa cum tela subjacente. Haec circa indurationem jam evaserat crassior et durior, stridebatque secta scalpello, et firmiter cum tela semipellucida, caerulea et crassissima, quae respondebat tunicae musculari, erat conjuncta. Tunica autem muscularis incrassata fuit, et, ut in statu sano, pertexta tela cellulosa, quae perinde se habebat, atque tela cellulosa, quae posita est sub tunica mucosa, quacum cohaeret. Idem animadversum est in tela cellulosa, inter tunicam peritonealem et muscularem strata. Illa telae cellulosa firmiter adhaerebat, nec tamen nimis fuit crassa, verum paullo, quam solet, lacerabilior. Ea cancri pars, quae respondebat parvae curvaturae, non tam crassa fuit, quam ceterae.

Hanc esse dicit Louisius scirrhorum ventriculi, certe per tempus aliquod, faciem, usque dum existat exulceratio. Tunica muscularis igitur interdum in scirrhis non differt a tela cellulosa, nisi colore caeruleo, estque pellucida, et magna laborat hypertrophia.

Scirrhii ventriculi frequentissime, ut vidimus supra, occurrunt in pyloro et cardia; cur autem hic praecipue sedem capiant, maxime illarum partium structura causae esse videtur. Hae enim ditissimae sunt glandulis, cryptis muros ac tela cellulosa rara, unde facile afficiuntur inflammationibus chronicis, quae magnas organorum destructiones, intumescencias, indurationes atque substantiarum morbidarum efficiunt depositiones. Chardelius 14) rationem quoque, qua distributa sint vasa lymphatica, haud minimum facere putat ad sedem figendam. Neque etiam non verisimile videtur, partium harum situm, quo magis, quam ceterae, crebris ciborum potulentorumque obnoxiae sint stimulis, magno esse momento, ut in his locis existant organorum destructiones.

Divisio morbi.

Scirrhii et cancri ventriculi, quum differant origine, erunt aut orti ex causis localibus, aut ex

14) pag. 129.

universalibus; aut primarii, qui non aliis provocantur malis, aut secundarii, aliis provocati morbis; tum aut idiopathici, effecti incommodis, vim directe in ventriculum exercentibus, aut sympathici, ab aliis partibus, quae cogunt ventriculum ad sympathiam, ortum ducentes; denique aut symptomatici et simplices, aut compositi et complicati.

Diagnosis.

Diagnosis perinde est difficilis, atque necessaria. Difficultas autem in eo est, quod scirrhi formationem nulla plerumque comitantur symptomata certa ac manifesta, ut saepe medicus vel sagacissimus et attentissimus fallatur, scirrhusque tum demum veniat in conspectum, quum eum adeptus est gradum, ut quaevis derideat medicamina; necessitas vero, praecipue diagnosis tempestivae, in eo, quod initio tantum formantis sese scirrhi ars efficere aliquid potest, serius autem frustra prope vocatur in auxilium, quum prohibere quidem liceat scirrhum, verum nullo modo sanare et dissolvere.

Jam etiam veteribus haud ignotae fuerunt ventriculi degenerationes, sique mentio earum apud Galenum 15) et alios; interim nostris tem-

poribus plures hac de re institutae sunt observationes, atque abundant armaria bibliothecarum descriptionibus, historiis et commentariis de sectis cadaveribus scirrhi et cancro necatorum 16).

Initium formantis sese scirrhi, quum diversorum ventriculi malorum eum comitentur symptomata, prope nullo modo constitui potest. A principio apparent tantum concoctio turbata, debilitas, secretiones vitatae, sensibilitas aucta et status inflammatorii chronici phaenomena. Praecedunt idcirco, antequam medicus animadvertat hostem occultum perniciosum, varii generis incommoda, maxime statim post captam coenam: velu-

16) Chardelii Monographie des dégénérationes scirrheuses de l'estomac;

Sammlung auserlesener Abhandlungen für praktische Aerzte. Bd. 14, 20, 22, 23, 24;

Petzoldii von der Verhärtung und Verengerung des untern Magenmundes. Leipzig 1787;

Langguthius de tabe sicca lethali ex callosa pylori angustia;

Morgagnius de sedibus et causis morborum, Lib. I. Epist. XXX. §. 2. et 14, Epist. XXIX. §. 6;

Salmuth. Cent. I, Obs. 20.;

Clinique medicale par Andral, Tome. IV, maladies de l'abdomen Tome. II.;

Memoires ou recherches anatomico-pathologiques par Louis;

Abercrombii pathologische und praktische Untersuchungen, zweiter Theil.

15) Lib. III. de symptomatum causis, cap. II. pag. 87. T. VIII.

ti sensus pressionis, tensionis et gravitatis in ventriculi regione et scrobiculo cordis, cibi saepe fastidium, vel etiam appetitus acerrimus et nimis, ructus acidi, nausea et flatulentia; gustus corruptus, aucta vel deminuta muci secretio in faucibus et ore, dolores certo tempore ingravescentes et remittentes, vel etiam permanentes, atamen obtusi, qui pressu externo augentur nonnunquam, et anxietas quaedam, cum dolore secante, inde ab epigastrio usque ad hypochondrium et dorsum sese propagante, conjuncta; jam etiam respiratio plerumque est gravata. Cibis in ventriculum ingestis, symptomatum horum augetur vehementia, deminuitur vero, peracta concoctione; aegrotus, ventriculo vacuo, melius se habet, quocirca ciborum vomitu, existente nonnunquam et continuo increbrescente, levamen ei affertur. Lingua interea, praeterquam quod tingitur colore paullo rubicundiore, speciem retinet normalem. Saburrae, in primis viis morantis, indicia deesse solent, saepe tamen aegroti malum spirant odorem.

Haec symptomata secundum Chardelium, qui formantis sese scirrhi et cancri tres statuit periodos 17), designant primam, quae nonnunquam longius tempus, ut dicit, perdurat, quam altera et tertia conjunctim. Verum nequaquam omnia haec ejusmodi sunt, ut formari scirrhum coepisse certo concludi inde possit. Quam incerta sit o-

mnino et difficilis scirrhi et cancri symptomatologia, inde apparet, quod exstiterunt interdum, comitibus phthisis pulmonalis symptomatibus, nec cogniti sunt, nisi secto cadavere 18).

Periodo secunda jam valetudo universa paullo magis est afflicta: symptomata supra memorata crescunt et magis permanent, dum primo stadio nonnunquam prorsus abruptuntur, et aegrotus interdum satis bona adhuc gaudet valetudine, nisi quod debilior est atque tristior et irritabilior, quam solitus est, facileque fatigatur et capitis saepe conqueritur dolores. Dolor evadit permanentior et vehementior, certasque occupat regiones et figitur nonnunquam in umbilico, at pendet plerumque a mali sede; urere incipit, et certis temporibus eo pervenit vehementiae, ut, praecipue si contra dietam peccaverit aegrotus, existant convulsiones; pressu ingravescit. Ventriculus tactu duriter est intensus, nonnunquam etiam, ut docet Louisius in commentatione de tunicae muscularis ventriculi cancro correpti hypertrophia, extensus, et denique conspicitur tumor circumscriptus, qui modo major est, modo minor, nunc magis, nunc minus dolens, quique optime percipitur tactu, jussu aegroto incumbere dorso, elata superioris corporis parte, cruribusque attractis. Frequentissime hic tumor situs est ad dextrum latus, quoniam scirrhus, tantum si est in pyloro, vel ipso medio ventriculo, sentiri

17) pag. 137.

18) Huflandii Journal 1820. St. 6. pag. 31 — 38.

potest. Serius, ubi in magna corporis macie abdominis tegumenta in tumore intenduntur, scirrhusque perspicue prominet, manifesto et clare eum percipimus, sin vero sedet in cardia, ob situm nunquam percipitur. Ceterum ex solo tumoris situ plerumque maxime incerto concludi potest, adesse ventriculi scirrhum, quum ventriculus saepe valde loco moveatur, ejusque tumor cum tumore pancreatis, duodeni, omenti, coli transversi et hepatis, quin etiam lienis, confundi possit. Vomitus modo prius, modo serius concitatur, et hanc periodum potissimum denotat. Prout scirrhus sedem cepit aut cardiam, aut pylorum, vomendi post sumtos cibos tempus non minus diversum est, quam indoles vomitu editorum. Vomitus si ciborum ingestionem statim insequitur, cibique immutati et muco tantummodo mixti vomuntur, superius ventriculi orificium laborare coarctatione vel induratione, verisimile est; sin autem aliquo tempore post captos cibos vomit aegrotus, jamque cibi editi quodammodo mutati sunt, mali sedem esse pylorum probabiliter statuimus 19). Interim vomendi tempus quoque non ita certum est sedis indicium, quum pendeat a majore minoreve ventriculi irritabilitate. Quae si minor est, vomitus serius consequitur, ciborumque major cumulatur copia, ventriculusque extenditur, quin etiam fluctuatio quaedam ostende-

19) Keppelhouitii Sammlung auserlesener Abhandlungen, Thl. 24, pag. 80.

re se dicitur, donec cibi, qui, quominus porro procedant, impediuntur, tandem ob diuturnam in ventriculo moram stimulantes evadunt, et coacto ad contrahendum sese ventriculo, ejiciuntur. Ventriculus si nimis est irritabilis, cibi solidiores nullo modo feruntur, verum fluidi tantum, eorundemque non magna copia; alia omnia horrendissimos excitant dolores. Alvus plerumque est suppressior, nec tamen deest interdum diarrhoea.

Tertia periodo macies summum attingit fastigium, acceditque febris hectica; dolores, praecipue ubi scirrhus abire in ulcus carcinomatosum incipit, fiunt intolerabiles, pungentes et lancinantes, neque ullo modo possunt leniri, ut status aegroti sit tristissimus. Vomitu ejecta mox aliam adsciscunt speciem, et odorem plerumque spargunt, qui ferri nequit, suntque saniosa, nigricantia, fuliginosa et corrodentia, ut os et lingua decorientur. Loco obstructionum adsunt frequenter alvi profluvia, quorum similis est indoles. Urina redditur rarius, estque spissior et obscura, oriunturque intumescitiae cum febre hectica. Inter colliquativas tandem evacuationes horridissimis saepe aegrotus morte liberatur cruciatibus, quae tranquille, nullis praecedentibus convulsionibus et deliriis, tanquam in somno consequitur.

Hic scirrhi cancrique vulgo est decursus, quem ob aegroti aetatem, temperamentum, rationem et curationem posse etiam variare, per se intelligitur.

In signis certis et pathognomonicis numeranda sunt: vomitus, ciborum ingestionem nunc prius, nunc serius, insequens; fastidium prope perpetuum, molestum et inexplicabile, vacuo non-

nunquam ventriculo; dolor ventriculi intolerabilis, sensus plenitudinis et pressionis, assumptis cibis effectae; dolor vehemens, certis saepe temporibus in scrobiculo cordis exoriens, serius etiam spiritus gravatus; tumor, qui ad dextrum latus et medium ventriculum tactu percipitur, inaequalis, mobilis, circumscriptus, serius etiam dolens; alvus suppressa et concoctio turbata. His addi potest dolor internus gravissimus, quem vultu indicari dicit Berendsius 20).

At ne haec quidem signa perpetua sunt: nam multa eorum defuerunt, vel quum post mortem morbum summum attigisse gradum intellectum est. Quare Andralius 21) magno errore teneri ait, qui putent, dolores lancinantes, a scriptoribus magis analogiae causa huic morbo tributos, canceri ventriculi praecipue esse proprios: nam posse eos saepe omnino deesse et consistere interdum ex solo gravitatis sensu regionis epigastricae, nunc pressu, nunc ne pressu quidem provocatos, et non raro solis nutrimentis excitatos. Unicum autem signum certum esse tumorem, qui per abdominis tegumenta tactu clare sentiat^{ur} *). Praeterea omnia signa allata congruere cum ga-

stritide chronica, neque ullum saepe fieri posse discrimen.

Ex sede doloris et tumoris ac praecipue ex vomendi tempore, post captum cibum, praeterito, atque ex indole vomitorum, mali sedes quoque constitui quodammodo potest. Cardiae scirrhus insignis maxime est difficili nutrimentorum, non solum solidorum, sed etiam fluidorum deglutitione, quae pendet a maiore minoreve coarctationis gradu. Qui si maior est, cibi ventriculum prorsus non attingunt, sed statim, et prope immutati, rejiciuntur. Neque deesse etiam dicitur nausea et pituitae tenacis et saepe acidae ejectio, sensusque peculiaris, sive dolor in intimo cordis scrobiculo ab aegroto perceptus. Cibi, etiamsi in ventriculum descendunt, mox tamen ejiciuntur. Scirrhus si in pyloro est, vomitus serius consequitur, dolorque in dextro potissimum excitatur hypochondrio, ubi tumor quoque percipitur, atque huic scirrhu maxime propriae dicuntur alvi obstructions, et sub finem vitae demum incidit tempus, quo alvi dejectio non impedita, sive profluvio similis, existit, quum tractus intestinorum jam ad statum paralyticum vergit. Vomitu edita propter diuturnam in ventriculo moram jam majorem subierunt mutationem, et pituita succoque gastrico permixta sunt. In iis, qui ex hoc scirrhu mortui sunt, ventriculum plerumque videmus extensum, in iis, qui ex scirrhu cardiae, oesophagum. Non raro tamen contrarium in scirrhu pylori accidit; ventriculus enim interdum coarctatus est sive contractus. Quod evenire dicitur, si potuum spirituosorum abusu pylorus co-

20) Specielle Pathologie und Therapie, Bd. 7. pag. 347.

21) Clinique medicale par Andral, Tome. IV. maladies de l'abdomen; Tome. II. pag. 429.

*) Huc pertinet observatio tertia infra narrata.

arctetur et induretur 22). Morbus si ventriculi fundum cepit, vel curvaturas, diagnosis multo etiam incertior erit, et symptomata magis ambigua. Ceterum certiora quoque symptomata, veluti vomitum, deesse interdum posse, pluribus morbi descriptionibus probat Chardelius 23). Idem statuendum de dolore, ut supra vidimus. Minor ventriculi irritabilitas causae fuerit, cur absit vomitus, non raro autem excitatur initio, mox vero prorsus suppressitur. Brevi ante mortem vomitus sistitur plerumque, quoniam intentione nimia exhausta est ventriculi irritabilitas.

Mortis instantis signa sunt: magna totius corporis macies, virium vitalium deminutio, vomitus substantiae male olentis, saniosae et nigricantis; dolores abdominis vehementes, intumescen-
tiae pedum oedematosae, magna anxietas, spiritus gravior et angustior; cutis aspera et sicca, colliquativo tantummodo madens sudore, profluvia alvi colliquativa, odor totius corporis cadaverosus, facies hippocratica, capilli defluentes, alia. Non raro, praecipue initio, ubi symptomatum indoles nondum maligna est, certis temporibus morbum saepe adeo subsistere videmus, ut et aegroti, magnum sentienti levamen, et medico bene sit sperandum. Verum enimvero tum

22) Keppelhouitii Sammlung auserlesener Abhandlungen, Band 24, pag. 82.

23) pag. 143 etc.

morbus ob vim aliquam noxiam eo magis ingravescit.

Ad diagnosin adjuvandam, morbo praesertim nondum satis exculso, ratio habenda erit:

- 1) Aetatis, quia scirrhus et cancer ventriculi, ut quivis alius, non emergit, nisi aetate demum proveciore, nec unquam fortasse ante annum trigesimum;
- 2) noxiorum, quae praecesserint, vitae, nutrimentorum et constitutionis;
- 3) efficaciae medicamentorum, morbo, initio maxime adhuc occulto, adhibitorum: plerumque enim quibusvis resistit remediis, unde altius cepisse eum radices concludere poterimus, et ad diligentius et accuratius observandum impellemur;
- 4) morbi progredientis: perpetuo enim exardescit, symptomataque continuo et ingravescent, sive vim majorem adsciscunt, et latius manant, quum ventriculi tunicae in dies magis indurentur et degenerent;
- 5) symptomatum, quae, capitis cibis, ex quorum pendent stimulis, majorem nanciscuntur vehementiam, atque praecipue dolorum, qui post cibum maxime incenduntur, latiusque propagantur, quin etiam per totum dorsi tractum, pergentes inde ab humeris et colli vertebris usque ad vertebrae lumbales et os sacrum, sese manifestant, nec remittunt, nisi cibis, praegresso ructu et nausea, vomitu ejectis;
- 6) Habitus in cachecticum mutati.

Ad diagnosin confirmandam necessarium videtur, discrimina nonnulla, inter scirrhum can-

crumque et alios morbos similes intercedentia, constituere.

Vomitus, quod scirrhi ventriculi fere certum est indicium, originem habere diversam et facile sic erroris causa existere potest. Quocirca accurata diversarum vomitus causarum distinctio maximi est momenti.

Vomitus, affectionibus ventriculi inflammatoriis acutis interdum excitatus, eo differt a vomitu, quem efficit scirrhus ventriculi, quod a primo initio in ventriculi regione comitem habet dolorem, qui pressu externo aurescit, et quod vincitur remediis antiphlogisticis, conjunctusque est cum linguae rubore et siti, saepe etiam cum febris inflammatoria, atque subito exoritur. Maxime etiam notandum, quod abest tumor, ratioque imprimis habenda vomendi temporis, coenam insequentis incertioris, indolisque vomitorum. Vomitus gastritidis chronicae difficilius et saepe nullo prope modo distinguere potest.

Vomitus congestivus inflammatorio valde est similis, nisi quod symptomatibus est levioribus, et plerumque symptoma existit febrium vehementium, indurationum et intumescendiae hepatis lienisque et congestionum haemorrhoidalium, quibus semper erit accommodatus.

Vomitus nervosus spasticus frequenter cum vomitu, quem excitat scirrhus, maxime congruit. Quo plerumque cruciantur homines hypochondriaci et hysterici, quique non raro comitem habet dolorem ventriculi nervosum, atque minus ciborum excitatur stimulis, quam animi motibus, et quibusvis inhibetur antispasticis. Vul-

go autem subito excitatur, eodemque subsistit modo, certis rediens temporibus, et magnam sic annum seriem perdurare potest, nec tamen ita labefactat constitutionem, ut vomitus, ex degenerationibus ventriculi scirrhis ducens originem, qui gradatim attingit fastigium et saepe in comitatu habet symptomata inflammatoria. Haud raro vomitu spastico edita vel nigricantem habere dicuntur speciem, sicut, quae vomuntur quum scirrhus in degenerationes abiit carcinomatosas. Hujusmodi igitur vomitus spasticus haud facile distinguitur; quare ex tumore, qui percipitur in epigastrio, totius organismi statu, temperamento, aetate et praedispositione judicandum erit.

Vomitus, sordibus elicitus gastricis, saburrae primarum viarum symptomatibus et levamine, quod affert aegroti, insignis est.

Vomitus gravidarum consensualis plerumque primis graviditatis mensibus manifestatur: quocirca ex graviditatis signis pendebit iudicium; vermes si excitant vomitum, helminthiasis symptomatibus, imprimis vermibus dejectis, utemur ducibus.

Vomitus, capitis adjunctus malis, provocatur, capite ex situ horizontali in perpendiculari erecto, et minus cibis solidis, quam liquoribus, potibus et medicamentis; augetur vero malis capitis ingravescentibus.

In renum malis, mensium suppressione, febribus intermittentibus, tussi convulsiva, vomitus iidem animadvertitur; atque hic mala primitiva suppeditabunt discrimina.

Vitia abdominis organica quoque frequentissime causae existunt vomitus chronici.

In melaena sanguis vomitur coagulatus niger; in scirrho vero et cancro liquor saniosus, foetens, corrodens et acer.

Herniae si vomendi sunt causa, aut ipsae incarceratae sunt, aut ventriculus vel omentum prolapsus: quare dolor et tumor iis deprehenditur locis, quibus occurrere solent herniae. Vomitus hic praegressa excitatur corporis intentione.

Tumor, qui in scirrho ventriculi, nisi cardiam cepit, extrinsecus percipitur, facile haberi potest pro tumore et scirrho pancreatis, hepatis lobuli sinistri, omenti et glandularum mesenterii. Quare, ut adjuvetur diagnosi, morborum et nozarum, quae praecesserunt, aliorumque symptomatum maxime habenda est ratio. In scirrho pancreatis tumor profundius pone ventriculum deprehenditur, salivaque, quae secernitur, quantitate aucta est, qualitate autem abnormis. Scirrhi omenti magis sunt circumscripti, moverique huc illuc possunt. Berendsius scirrhum ventriculi initio facile haberi posse dicit pro hypochondria nervosa vel materiali.

De causis scirrhi et canceri.

Proclivitas ad degeneraciones scirrhosas et cancerum, ac praecipue ad degeneracionem carcinomatosam, in quam transit scirrhus, niti videtur partim peculiari ventriculi natura, partim corporis constitutione; frequentissime enim multis no-

xiis ventriculorum adpeti videmus, nec tamen scirrho cancrove corripit. Cui morbo imprimis obnoxius fuerit ventriculus sensibilis, qui saepius laboravit inflammationibus, perinde etiam constitutio debilis et irritabilis, maxime aetate jam provectiore, mensibus suppressis, et si in partibus exterioribus jam ostendunt sese scirrhi.

In hominibus cachecticis, scrophulosis, arthriticis, atrabilaris, hypochondricis et hysteris; in mulieribus sterilibus, menstruorum vitio et fluore albo laborantibus; denique in hominibus, vitio aliquo abdominis organico affectis, vitamque quietam et sedentariam agentibus, praecipue in opificibus, qui multum sedere coguntur compresso abdomine pronoque corpore, malum hoc facile exoriri videtur.

In noxis morbum producentibus habenda sunt, quaecunque vehementius irritant ventriculum, praecipue si effectus eorum saepe iteratur, ac ventriculus hac ratione majore ac diuturniore tenetur incitatione. Quo maxime refertur abusus potuum spirituosorum. Quorum modicus usus adjuvat quidem vim organicam et dynamicam, concoctionem, secretiones et excretiones vasorumque actionem, et non raro saluberrime agit in organismum; nil vero magis subvertit valetudinem, quam immodicus et frequentior. Crebris enim in ventriculum directis stimulis, hic omnem amittit tonum et vim, unde corrumpitur nutritio, et status inducitur cachecticus, cui accedunt animi perversitas et degeneraciones ventriculi 24).

24) Pohl de callositate ex potus spirituososi abusu. Lipsiae, 1771.

Ceterum potius spirituosus rarius, quam existimant, causa scirrhi ventriculi existere videntur; nam saepe aliae accedunt causae. Huc numerandae sunt etiam substantiae corrodentes et acres; illae quidem si vim in ventriculum exserunt, dilutae, quia alioquin tunicas ventriculi corrodunt, sic vero diversos tantum excitationum ventriculi efficiunt gradus. Nonnunquam accidit etiam, ut stimulis mercurialibus tribuendae essent exulcerationes ventriculi scirrhosae 25). Perinde noxis adscribendus est nimis acidorum usus, maxime mineralium. Hallerus 26) enim ex iis ventriculum ait evadere scirrhosum, induratum, callosum et incrassatum; acidi citrici quoque abusus non raro effecisse scirrhum, experientia constat. Nec minus nocent etiam, quae in ventriculo secernuntur, si vitiosa, acria et acida sunt.

Similem vim perniciosam exserunt aromata, frigus, glacies et aqua frigida, maxime si bibitur celeriter et si corpus valde incaluit. Frigus perniciem est, quod nimis stimulat ventriculum, et, subito ut contrahatur, eum cogit; quare ab Hippocrate quoque in morborum ventriculi causis habitum esse constat. Celerius mutata potuum frigidorum et calidorum vicissitudo itidem ansam formando scirrho praebere potest.

Aequae notari debent ciborum major consumpta copia et irritamenta, sicuti etiam crebra pur-

gantia et emetica, quorum efficacissima est vis in tunicas tractus intestinorum et totum organismum, quorumque abusus non solum in ventriculo, sed etiam toto intestinorum tractu efficit destructiones organicas, corpus exhaurit et vires conficit. Suppressio quoque evacuationum consuetatarum, imprimis perspirationis cutaneae, menstruorum, haemorrhoidum, aliarumque, quum momento sit ad excitandum hunc morbum, iuste perpendenda et ad calculum vocanda videtur: nam interdum vel minora mensium vitia scirrhi ventriculi causa sunt. Tempore menstruorum cessantium in mulieribus quoque frequentissime omnino scirrhum partim formari, partim transire in cancerum videmus. Secundum Chardelium interim cancer et scirrhus ventriculi rarius omnino occurrunt in mulieribus, quam in viris, idque, ut videtur, ob potuum irritamenta, quibus hi abutuntur.

Affectus animi deprimentes, praecipue si sunt diuturni, haud parvo ad provocandum morbum esse videntur momento, non minus, quam poxae mechanicae, veluti compressio regionis ventriculi, pressus vicinorum viscerum, tumoribus affectorum, ut hepatis, pancreatis aliorumque, et ictus ventri illatus. Ceterum scirrhus ventriculi tamen haud ita frequenter causis mechanicis provocari videtur, quum iis saepissime locis occurrere soleat, qui minime huiusmodi incommodis obnoxii sunt. In Antonii Portalii observationibus, anatomiam pathologicam spectantibus 27), de noxis, quibus

25) Morgagnii Epist. Anat. Med. 56, pag. 306, Obs. 3.

26) De ventriculi quibusdam morbis, Goetting., 1750.

27) Sammlung auserlesener Abhandlungen für praktische Aerzte. Band 25., pag. 140.

efficiuntur indurationes et coarctationes ventriculi haec legimus: „Der Mißbrauch des Magnetisirens, oder der sogenannte thierische Magnetismus giebt, so wie auch alle Zusammenziehungen der Muskelfasern des Magens; z. B. bei hysterischen und melancholischen Personen, bei solchen die der Selbstbefleckung ergeben sind, oder den Besschlaf zu oft ausüben, zu Verengerung des Magens Gelegenheit, indem die zuerst bloß krampfhaften Zusammenziehungen dieses Theiles, nachher eine wahre Verhärtung der Häute hervorbringen. Man hat dieses bei einigen Personen beobachtet, die durch den Mißbrauch des thierischen Magnetismus in eine tödtliche Ermattung und Abzehrung verfielen, nachdem sie lange vorher an Erbrechen gelitten hatten. Es waren dieses besonders junge Leute und mehrere vom weiblichen Geschlechte, als vom männlichen.“

Prognosis.

Raro profecto ullius morbi, quam huius, tristior est prognos, quum nulla prope conditione bene de salute aegroti sperare liceat. Scirrhus enim, quum oritur, inhiberi quidem, vel, quum formatur, impediri, nequaquam vero, ubi jam fecit progressus, a radicibus tolli potest. Prognosis igitur pendeat maxime a diagnosi tempestiva et vera, vel inde potius, ut mala ventriculi, quae scirrhos producere valeant, in tempore cognoscantur et iuste perpendantur, ut recte et diligenter curari possint. Quó maxime referenda sunt mala tunicae ventriculi mucosae chronico-in-

flammatoria. Scirrhus et cancer jam omnino, quocunque haerent organo, vitia habenda sunt gravissima; quanto magis autem id existimandum erit, quum ceperint ventriculum, organum toti organismo tanquam praefectum, tenerrime structum, nervis et vasis maxime abundans, summoque concoctionis fungens munere!

In prognosi maxime etiam advertendum est ad mali gradum, et quam late manaverit: nam, dum formatur, fieri fortasse possit, ut radicitus tollatur; nequaquam vero, ut videtur, quum latius jam manaverit, eoque processerit, ut ciborum prohibeatur transitus, magnaue consequatur tabes, et nutritionis perturbatio. Jam tantos si fecerit progressus, ut medicus ex symptomatibus pathognomonicis, nausea, vomitu ciborum et tumore, in praecordiis percepto, morbum cognoscat, omnis bona praecisa erit spes. Tristissimi autem omnis erit, si ventriculi dolor simul fiet vehemens, urens, lancinans et valde excrucians, atque vomita malum exhibebunt aspectum, eruntque male olentia et corrodentia: tum enim scirrhum transire in cancerum, foreque, ut aegrotus, nisi morte, non liberetur cruciatibus horribilibus, ne quis dubitet. Scirrhi sedes aequae cadet in deliberationem; nam si occupaverit cardiam, eo maxime horrendus erit, quod fame necabit aegrotum, quum cibos, quominus in ventriculum descendant, aut prorsus impediat, aut certe efficiat, ut extemplo vomitu edantur. Sin vero ceperit pylorum, non tam cito quidem afferet mortem, quam cibi attingere ventriculum possint, neque etiam tam celeriter ejiciantur; attamen eo diuturnioribus et horribilioribus aegrotum afficiet cruci-

atibus. Praeterea aetas, constitutio, vivendi ratio et necessitudines, quibus obstrictus est aegrotus, complicatio morborum aliorum, proclivitas ac noxae quoque casu prognosin constituent. Ceterum semper haud boni quidquam augurabitur.

De Curatione.

Quod ad curationem attinet morbi hujus horribilis, incerta omnino est et sine magno eventu. Quum magis prohiberi, quam, ubi apparuit, arte semoveri possit, curae maxime intendendae erunt, ut ea ventriculi vitia, unde proficiscitur, in tempore cognoscantur, et recte ineatur ratio ad ea removenda. Atqui scirrhus et cancer, ut vidimus, saepe oriuntur ex malis tunicarum ventriculi inflammatoriis, quae haud raro furtim irrepunt, et aut tanquam localia excolluntur, aut, producta morbo universali, existunt. Utroque igitur casu methodus adhibebitur antiphlogistica, posteriore tamen, quae morbo subest, cachexia maxime vocabitur in rationem. Sanguinis instituetur missio, atque vulgo sufficiet localis hirudinibus applicandis, praecipue si id iterabitur. Frequentissime in malis ventriculi chronicis inflammatoriis affecta est tunica villosa: quare saepe medicamina interna praebere prorsus non licebit, vel blandiora tantum, ut emulsiones, linctum, ex oleo mucilaginis et syrupo paratum, imprimis molliiter solventia, pulpam tamar., extr. gram., cichor. et sales leviores, kali acet., tar. tar. et alia. Symptomata inflammatoria si deminuuntur, magnaue apparet ventriculi

sensibilitas, plerumque calomel et extr. hyoscyami cum fructu porrigentur. Ex remediis extrinsecus applicandis commendantur fomenta tepida, attamen magis in inflammationibus acutis rheumaticis catarrhalibus, quam in chronicis et tunicam villosam corripientibus. Vesicatoria optimum saepe habent effectum. Inprimis autem videndum, ut diaeta, strictioribus regulis accommodata, utatur aegrotus, cibisque blandioribus et minus stimulantibus, iisque parcissime. Malis illis ventriculi inflammatoriis si adjuncta erit ad scrophulos, arthritidem et herpetem proclivitas, hujus maxime erit habenda ratio. Suppressis mensibus, haemorrhoidibus, sudore pedum aliisque evacuationibus, maxime curandum erit, ut restituantur. Hoc modo scirrhus formando utique occurratur.

Scirrhus ventriculi si venit ad perfectionem, enitendum est in curatione:

1) ut omnes removeantur noxae, quoniam ita scirrhus, progressus factus et in cancerum transituro, certe infertur mora vel impedimentum. Quocirca evitandi sunt quivis ciborum, potuum et medicaminum stimuli, et invitandae ac restituendae secretiones oppressae, atque vigilandum, ne animi affectibus occupetur aegrotus;

2) ut dissolvatur scirrhus; quamquam id difficillimum fuerit et prope nullo modo perficiatur: nam vel in externis partibus id rarissime contingit, multo autem rarius in internis. Jam vel diagnosi vera ac justa est difficillima, quum morbus hic maxime occulto ad perfectionem tendat et diversissimis, nunc ventriculi debilitate et concoctione turbata, nunc nervorum

ventriculi perversitate, irrepāt comitibus, ac tumor etiam saepe, ut docet experientia, in errores inducat: quanto autem difficilior erit curatio, quum vel medicaminibus efficacissimis vulgo nihil quidquam efficiatur? Ipsa horum contra scirrhum, temporibus et antiquioribus et recentioribus commendatorum, multitudo, satis probat, quantis laboret curatio difficultatibus. Ceterum a medicamentis si exspectanda est salus, maxime haec, ut docuit experientia, debetur iis, quae vim habent dissolventem et resolventem. Quibus adhibendis cavendum tamen, ne sint stimulantiora, et vim in ventriculum, qui plerumque maxime sensibilis est, efficaciorē exserentia, quod alioquin morbus, excitatis doloribus et vomitu, magis exacerbat et augetur, quam imminuitur. Quocirca non adhibere licebit, nisi blande solventia, adjunctis iis quoque, quibus deminuitur aucta sensibilitas; ceterum medicaminum electio omnino accommodanda erit ventriculi receptivitati et peculiari indoli. Ex iis medicaminibus, quorum in sanando scirrhu probata est virtus, nonnulla, quae memorentur, digna sunt *). Cujus generis cicuta est, quam frequentissime adhibuerunt, quamvis dubio eventu. Nonnulli medici contendunt quidem, scirrhos et indurationes vel inveteratissimas ea

*) Pleraque eorum etiam scirrhu et cancro, externas occupantibus partes, adhibentur, et in res solventibus numerantur.

dissolvi, nec tamen semper id eventurum sperare licet; experientia interim compertum est, effectum ejus, qui maxime manifestatur in systemate lymphatico et nervoso, esse interdum saluberrimum, praecipue si indurationes haud ita diu exortae sint, nec nimis durae evaserint. Quapropter ceteris praeserenda videtur *). Conjunctio ejus cum praeparatis mercurialibus et opio efficacior etiam fuerit, maxime, si ita adhibetur, ut a minoribus dosibus pergatur ad majores, quas tum aegrotus sine ullo tolerabit detrimento. Externus quoque cicutae, tanquam fomenti vel emplastri regioni ventriculi adhibitae, usus saluberrimus fuerit. Efficaciorē etiam vim habeat fortasse mixtio empl. merc., gum. galb. et cicutae. Cum usu igitur cicutae interno, externus conjungi potest. E remediis narcoticis praedicantur praeterea extr. hyosciami, aqua laurocerasi et belladonna **). Mercurialia, ut medicamina solventia, maximae perinde sunt efficaciae; imprimis mercurius dulcis, qui mirum in modum auge vim resorbentem et efficit, ut lymphae liqueat coagulata, secretionesque exciat, atque praeterea valde aestimandus est, quum contra viam inflammatoria, cum indurationibus saepe conjuncta,

*) Berendsius eam maxime commendat, (Specielle Pathologie und Therapie, Tom. VII., pag. 361.)
 **) Huflandius, (Journal, 1815, IX. St., pag. 14.) valde laudat usum belladonnae, aqua laurocerasoluae, diutius continuatum.

vim exserat. Quum oritur morbus, neque ulla dum adsunt mala universalia, valde in auxilium fuerit vocandus; attamen magna semper utendum erit circumspectione, quoniam, si adest scirrhi in cancrum transeundi propensio, haec magis etiam ab eo impellitur *). Laudatur etiam conjunctio ejus cum antimonialibus; quae tamen saepe nimis stimulant. Coniunguntur enim illi plerumque parvae doses tart. emet., kerm. miner., vel etiam sulphur. aurat. In tempore si adhibentur, irritabilitate ventriculi in rationem vocata, maximi nonnunquam sunt momenti et efficaciae. Solis iis raro utuntur, quia minore tum sunt efficacia. Alcalia itidem contra scirrhum et cancrum ventriculi adhibita sunt propter vim eorum liquefacientem et antacidam; imprimis kali carbonicum; neque vituperatur etiam aqua calcis, quam praecipue ad sananda tractus intestinorum ulcera commendat Abercrombius. Numquid autem, quum sit medicamen resolvens, contra scirrhum et cancrum efficere valeat, dubium videtur. Meliorem fructum afferet sapo medicatus, cujus tamen diuturnior usus et majores doses concoctionem perturbant, nauseamque movent, et denique dolores excitant ventriculi. Sacchari et mellis quoque adhibendi factum est periculum, nec tamen quidquam efficiant, et mox ventriculo evadant molesta. Flores zinci contra et magisterium bismuthi

*) Berendsius inunctiones tantummodo unguenti hydrargiri cinerei commendat.

haud respuenda videntur in majore ventriculi irritabilitate. Ferrum carbonicum, ut omnino contra scirrhum et cancrum, ita imprimis etiam contra scirrhum et cancrum ventriculi commendatum est; usus ejus diversos tamen habuit eventus. Notanda praeterea sunt extracta amaricantia, resolventia, veluti extr. tarax., cichor., card. bened., fumar., adjunctis salibus in majore ventriculi irritabilitate. Quae si minor est, commendantur minores rhei doses, et extr. et tinct., imprimis aquosae, fel tauri, asa foetida et chelidonium. Magnetica animalis actio subinde laetissimum habuit eventum, ut aegrotus haud raro per longius tempus levatum se sentiret, nec tamen magis a radicibus tollet morbum, quam remedia enumerata 28). Idem de vi electrica quoque sentiendum.

Extrinsecus regioni ventriculi diversa applicare licet unguenta et emplastra dissolventia, antispastica et derivantia, veluti linimentum antispast. Sell., volat., unguentum neapolit., olea aether., tinct. opii, emplastr. cicut., camphor., mercur., belladonn. et crocatum. Non minus probanda etiam sunt ulcera arte effecta.

In tanta remediorum multitudine delectus haud est facilis, magnaue utendum circumspe-

28) Dissert. inaugur. Klettii, sistens historiam morbi chronici ex desorganisatione ulcerosa ventriculi, in quo magnetismus animalis magnum levamen attulit. Tubingae 1823.

ctione et attentione; ceterum accommodandus imprimis erit propriae cujusque naturae, causis, quae privatae haud raro sunt, peculiari ventriculi receptivitati et symptomatibus comitantibus. Melius omnino blandiora tantummodo remedia praferentur, quod ea, quae vehementius organismo sese insinuant, quum scirrhus progredienti faveant, magis saepe nocent, quam prosunt 29).

Juxta usum medicaminum horum, si qua infringendi morbi hujus pervicacissimi spe teneri licet, maxime est necessarium, constituere aptam dietam et vivendi rationem, ab aegroto accurate et diligenter observandas et cum remediis consonas. A primo morbi initio, quum genere vivendi magis attenuante aegroto utendum sit, dieta quoque erit parca minusque aleus; quare cibi, vegetabilibus vel etiam lacte parati, admitti poterunt. Valde aucta ventriculi sensibilitate, fugiendi imprimis sunt cibi, quicumque acriore praediti sunt stimulo, utendum vero lacte paratis et amylaceis. Morbus autem ubi longius duravit tempus, et corporis tabes majorem adeptam est gradum, cibi maxime porrigendi sunt leviter nutriendi et concoctu faciles, abstinendum vero tenacibus, duris, pinguibus, acidis, acris et salsis, sicut iis, qui excitant flatulentiam et fermentationem. Commendari igitur possunt jura, ex carnibus gallinaris vel vitulinis parata, item

29) Berendtsii Specielle Pathologie und Therapie, Band 7., pag. 361.

ex sago, salep, hordeo, avena et tritico, bono addito vino; aequae praebere possunt carnes bonae tenerae et ova sorbilia. Bibi autem possunt bona cerevisia amara, thea fortior, serum lactis, lac recens, imprimis asininum, quod subinde bene toleratur, addito praesertim saccharo, et decocta ex hordeo vel avena liquida. Ceterum saepius, sed minus bibere aegroto salubrius erit, quam multum simul, quod molestia afficit ventriculum.

Hujusmodi si utitur aegrotus dieta, non aequi faciendum, quam ineat vivendi rationem: haec enim certis regulis obstricta esse debet. Versetur idcirco, si fieri potest, sub divo et corpus agitat; at fugiat tamen quamque et corporis et animi intentionem, perinde atque affectus animi deprimentes et frigus. Vestimenta igitur illud bene arceant, et calor, imprimis pedum, conservetur aequalis. Morbus si non remittit, et cibi vomitu eduntur, ac tabes magnum attingit gradum, vita, injiciendis per clysterem juribus, ex carne paratis et ovorum vitellis ac remediis mucosis, trahenda erit. Balnea quoque nutrientia et roborantia parari poterunt.

Plerumque autem neque medici cura vel diligentissima, neque aegroti gerendi se ratio, morbo accommodatissima, quidquam efficiunt: aegrotus enim vulgo mali evadit praeda tandem, et maximis cruciatibus, quibus conficitur et exhauritur, morte demum liberatur.

Quod denique molesta attinet symptomata, haec

3) utcumque depellantur necesse

erit. Vomitus enim ac rotum interdum horribili excruciat modo, ac ventriculus ne tantillum quidem retinet. Diriguntur in eum pulvis aërophorus, potio River., opium, aromatica et alia; extrinsecus emplastr. ex sinapi, vesicator., inunctiones linimentorum antispasticorum, tinct. opii et emplastr. opiatum. Contra vehementes dolores, in abdomine et maxime in tumore scirrroso saepe se manifestantes, commendantur narcotica, veluti opium, cicuta et acidum borussicum; extrinsecus vero remedia derivantia, inunctiones sopientes et balnea tepida, additis aromaticis. Alyus autem valde suppressa immittendis per clysterem chamomilla, valeriana et mentha, additis melle et sapone, solvenda est; simul sumenda praebentur blande purgantia. Aciditas et ructus acidi perinde aegrotum afficiunt molestiis, contra quae adhibentur magnesia carbonica, conchae praep. cum aromaticis et parvae rhei doses. Magna insomnia requirit majores opii doses; si vero accedunt febris hectica et evacuationes colliquativae, harum praeterea habenda erit ratio.

Haec symptomatum curatio tum imprimis adhibenda, quum eo processerit morbus, ut posse a radicibus tolli eum desperandum sit. Nam enitendum tantummodo, ut levamen afferatur aegroti.

Nonnullae de scirrho et cancro ventriculi observationes.

Observatio Prima.

Jahn Birke, quadraginta quinque annos natus, constitutionis debilis, e longiore tempore abdominis passus erat dolores, ad quos postea saepius, captis cibis, accesserat vomitus. Remediorum, contra bothriocephalum latum porrectorum, nullus fuerat effectus. Malum idcirco creverat et nutritio valde coeperat laborare. Serius demum induratio, quae ceperat regionem ventriculi, venerat in conspectum, et vomitus, tantum per mensem circiter observatus, cessaverat; in hujus vero locum continuum successerat alvi profluvium; vires sensim sensimque exhaustae erant, ac dolores in induratione existerant, qui, sumtis nutrimentis, et si aegrotus dorso vel ventri incumberet, evaserant graviores. Optime vero se habuerat aegrotus, si sederet, vel, quum illud molestum ei esset, si uni alterive incumberet lateri. Febris nulla adfuerat, cutis autem maxime torpuerat.

Anno MDCCCXXX. d. X. Oct. in clinicum quum esset receptus aegrotus, vires magnopere erant exhaustae, facies subflava, ac pedes oedemate correpti; alvus ex tribus continuo fluebat hebdomadibus, nec tamen aderant tormina colica

ac tenesimus; lingua muco obducta erat albido, maxime pallens ac madentior; quibus accesserunt ructus ieiunitatis crebri, atque sensus plenitudinis in scrobiculo cordis perpetuus, imprimis post cibum ei potum, ac cupiditas maxime ciborum, et potuum subacidorum perpetua. Cutis prorsus erat sicca rigidaque ac frigidior, nocturni sudores nulli, aeque ac febris hectica manifesta, nisi pulsus acceleratus, (60 — 100,) ad hanc referendus esset. Urina reddebatur rarissime, eratque rubicundior, non turbida tamen, vel sine sedimento. Pulsus parvus, vi carens, animus depressus. Tumor sese ostendebat in inferiore ventriculi curvatura, pollices tres quatuor pergens in latitudinem, usque ad costam lateris dextri octavam nonamve, accuratis hoc loco circumscriptus finibus; altitudo dimidiam efficiebat partem, ut induratio ovi exhiberet formam. Quae si premeretur, dolebat; dolor autem spiritu trahendo, non valde augebatur. Ceterae partes omnes mollissimae erant ac doloris expertes.

Quamvis vomitus pervicax, symptoma constantissimum, post coenam non adesset, nihilominus tamen pro scirrhus ventriculi haberi malum debuit. Non aberat quidem ratio, cur mesenterium tumoris haberetur sedes, perinde atque pancreas; at magis tamen apparebat in superficie, quam ut credere id liceret. Pro aneurysmate autem nequaquam sumi poterat, quum deesset pulsatio. Minus etiam causam apparebat, cur adesse bothriocephalus putaretur: locus enim induratus manebat constantissimus, dolor vero minime erat vellicans, sed pungens et urens, neque exorians, ventriculo ieiuno, sed pleno. At antea quum in-

duratio nondum esset formata, vomitus vero saepe excitaretur, medici, qui hominem curabant, in sententiam ejus ire coacti erant.

De occasione, qua in malum hoc incurrisset, nil compertum est. Atque prognosis nil boni et lacti praesagire poterat.

Curatio.

Quae cum ita essent, graviora symptomata, alvi profluvium ac vehementes dolores, omnem quietem nocturnam aegroti abruptantes, depellenda erant; quam ob causam ter in die guttulae denae de spir. nitr. dulc. 3I et tinct. Theb. ʒI sumi iussae sunt, quarum hic fuit effectus, ut et alvi profluvium inhiberetur et dolores remitterent. Hi tamen die sequente, inturgescente simul abdomine, potu frigido renovati sunt. Aegrotus igitur plerumque sedebat contractus, ac prae defectu virium ambulare jam non poterat. Dolores quum prope remisissent, atque alvi profluvium substitisset, ferri carbonici in pulverem redacti primo gr. β quater in die datum est, dosi paulatim adeo aucta, ut postremo gr. II contineret, quo facto in paullo meliorem quidem aegrotus adductus est statum, at paullo post, alvo rursus fluente, in pejorem recidit. Induratio nullam subierat mutationem; sitis premere aegrotum non desinebat, neque etiam pellere eam fas erat. Quocirca tollendorum symptomatum ratio denuo inita est;

quum vero concoctio magis etiam laborare inciperet, secunda quaque hora i cochlear de tinct. rhei $\mathfrak{z}\text{i}$ et aq. menth. pip. $\mathfrak{z}\text{v}$ cum X guttis medicamenti, initio praebiti, sumi iussa sunt. Alvi profluvium interim continuo evadebat pervicacius; quare secunda quaque hora i cochl. de plumb. acetic. gr. III, aquae $\mathfrak{z}\text{vi}$ et tinct. Theb. $\mathfrak{ss}$ datum est, cibis simul praebitis concoctu facilibus, juscule videlicet ex sago et vino, vel dimidia assi portione. Alvi dejectiones vero nihilominus manebant pertinaces atque exhausturae aegrotum videbantur, quamvis opio dolores lenirentur atque aegrotus juscule recrearetur; quare ad sistendum profluvium ungebatur unguent. nerv. $\mathfrak{z}\text{z}$, opii pur. $\mathfrak{ss}$, camphor. $\mathfrak{ss}$, balneumque, quum prorsus sicca esset cutis, paratum. Plumbi acetici doses quamvis augerentur, alvi dejectiones tamen adeo increbrescebant, ut aegrotum tandem conficerent, morieque quieta ac leni vespera, d. XXI. Oct., opprimerent.

Cadaveris sectio.

Corpus totum tabe summe erat confectum, ac totum abdomen collapsum, prominente tantummodo tumore. Tractus intestinorum caeruleum extrinsecus ostendebat colorem, atque ventriculus cum organis vicinis unam efficere videbatur massam albam granosam.

Ventriculo persecto profluebat liquor odoris pessimè olentis ac coloris grisei; internus ambitus

minime erat dilatatus, attamen externus, atque superficies dimidii pylori interna, minore parietis anterioris parte excepta, inaequalis evaserat, ulceribus consita, tota simul substantia degenerata. Quae degeneratio peculiarem constituerebat massam, ex albido griseam, duram, homogeneam et lardo similem, quam materiae heterogeneae, ventriculi parietem occupantis, constituerebat depositio, qua illa valde inspissata, tunicae vero muscularis locus occupatus erat, ita tamen, ut vestigia ejus monstrarentur, massa illà in duo divisà strata, internum atque externum, colore clare distincta. Internum parietem ceperant excrescentiae durae, asperae et cancrusae, ut exesus videretur et tunica villosa cognosci iam nequiret. Pylorum haec degeneratio non attigerat. Paries ventriculi, qua erat crassissimus, unum et dimidium creverat pollicem. Sinistra ejus pars cardiam et fundum versus sana apparebat; atque frustum inde excutum et aqua maceratum, oculo armato quum inspiceretur, satis homogeneam ostendebat structuram, ut singulae ventriculi tunicae distingui fere non possent. Cui massae partes vicinae, colon et mesenterium, omentum magnum et pancreas arctissime accreverant. Ventriculus igitur, jam prope neque moveri, neque attolli poterat, quum maxime ipsa parte inferiore vicinis adhaereret incrementis. Unde dolores horrendissimi quidem, qui, ventriculo cibis ac potione repleto, exoriebantur, satis intelliguntur; eo magis vero mirandum, quod defuerit vomitus. Adeps e mesenterio resorpta erat, ac similes hic quoque apparebant indurationes.

Tractu intestinorum explorato inde a pyloro, singulae duodeni partes apparebant induratae, atque eo magis, quo propiores erant ventriculo; tota tunica mucosa muco obducta erat cinereo, magis magisque flavescens, prout a ventriculo distabat. Mesenterio pusillum admodum adhaerebat adipis, ac glandulae nullam passae erant mutationem. Perinde ieiuni et ilei vix ullae in oculos incurrerant mutationes, nisi quod tunicae eorum minus erant pellucidae, passae, ut conjicere inde licebat, aliquando inflammationem. Principium quoque intestini crassi erat normale; colon vero transversum, imprimis paries ejus posterior, in massam mutatum erat solidam, pinguem, passim asperam granosam, atque adeo ventriculo ac pancreati annexum, ut omentum vix separari posset. Colon descendens porro naturalem servaverat normam usque ad S Romanum et rectum, ubi tunica mucosa paullum traxerat ruboris; liquorem continebat similem ac, ventriculus.

Pancreas majus et durum evaserat, atque structuram suam amiserat granosam. Cetera autem abdominis organa mutationes subierant, notatu minime dignas.

Observatio secunda.

Homo quidam, annos natus quadraginta, corporis statura parva ac macella, temperamenti

phlegmatici ac constitutionis lymphaticae, anno MDCCCXXVII., d. XXVI. Jul., in clinicum receptus est. In pueritia, ut ex sermone ejus patebat, bona gavisus erat valetudine; quum vero puberem attigisset aetatem, molestias subinde passus erat bothriocephalo lato creatas, cujus saepe dejecisset particulas. Gibi interim cupiditas integra manserat; ex dimidio vero anno modo cibi affectus erat fastidio, modo doloribus regionis ventriculi colicis, qui vehementiores evaserant; ac deinde, captis cibis, nausea accesserat atque alvus suppressa. Non multo post regionis ventriculi exstiterat ardor ac vomitus, aliquanto post coenam exorians, atque ex mense pluries in die revertens. Praeterea ventriculi regionem ceperat induratio, quae, ut affirmavit aegrotus, frequenter moveretur, ac dolores gravissimos, imprimis in dorso ac pectore excitaret. Tactu ea sub tegumentis abdominis clare percipiebatur, atque ovi gallinarii aequabat magnitudinem, et scrutantis manibus saepe sese subducebat, ac, pressa, vehementer dolebat. Jam ex aliquot hebdomadibus nullos sumebat cibos solidos, quin subsequeretur mox vomitus, atque vel fluidorum ei parvam tantummodo copiam una sumere fas erat. Omnium optime autem ferebat edulia, lacte parata, imprimis frigida. Vomita, ut asserebat, initio saporis fuerant acidi, postremo vero amari.

De morbi causis nihil comperi poterat; morbus enim sensim sensimque hunc attigerat gradum.

Omnia vero symptomata ac totus morbi decursus parvam ventriculi curvaturam correptam

esse induratione, quam pro exitu inflammationis ventriculi chronicae habendam esse verisimile erat, declarare videbantur.

Primis diebus non praebantur ei, nisi cibi, lacte parati, iique parcissime, qui nullum excitabant vomitum. Nonnullis tamen horis post coenam motus ac dolores indurationis sentiebat, quae tamen alias quoque imparibus temporis intervallis existerant. Alvus quum ex diebus aliquot obstructa esset, magnesia sulphur., admixta olei emulsioni, data est. Hinc nausea excitata est ac vomitus liquoris subviridis, saporis amari, nec tamen morbus in pejus versus, atque effectum, ut die sequente, vespera, bis fluere alvus. Quo facto aegrotus non melius se habebat, sed vomitu cruciabatur ac doloribus ventriculi satis vehementibus. Quocirca ad auctam ventriculi sensibilitatem imminuendam extr. opii cum infus. melis. datum est, verum ut motus tractus intestinorum peristalticus ad normam revocaretur, alvus ducta decoct. rad. cichor., sapone et oleo. Unde dolores quidem ventriculi remiserunt, sed vomitus vehemens exortus est, atque aegrotus languorem ac debilitatem conquerebatur. Esui praeter cibos lacte paratos gelatina dabatur, sumendum vero ferr. carb. gr. I cum extr. opii $\frac{3}{4}$ gr., quater in die; atque alvi ductio quotidie bis iterabatur. Quorum usu adhibito, diebus sequentibus satis bene se habebat aegrotus, nec cessavit tamen vomitus. Duplicata deinde est ferri dosis. Alvi defectiones, quamvis duceretur, nihilominus erant satis durae, attamen vel sic levamina affe-

rentes. Verum quum indolem hanc usque retinerent, opii usus omissus est, atque ferri carbon. gr. II cum saccharo lactis quater in die praebantur. Interim vomitus, nausea ac cibi fastidium adhuc manebant.

Alvi constrictae gratia abdomen ol. crot. gutt. III et ol. lini $\mathfrak{z}$ l bis unctum est, ac clysmi praeterea adhibiti; verum quum nihilominus non solveretur alvus, datae sunt ol. ricin. $\mathfrak{z}$ II et ol. crot. gutt. I, quaternis sumendae vicibus, unde mox soluta est alvus, ac levamen aegroti allatum. Qui diebus sequentibus multo se habebat melius, quum leniora evasissent symptomata, ac tumor factus esset planior. Idem majorem jam tolerabat ciborum copiam, atque edendi bene erat cupidus, et lateri sinistro aliquamdiu sine molestiis incumbere; interim motus tumoris subinde recurrebant; atque alvi defectiones aliquoties fiebant voluntariae. Praebantur nunc ferri carb. doses. gr. IV, ac quum bene eas toleraret, mox gr. V cum magnes. carb. $\mathfrak{ss}$. Quod attinet morbi symptomata, nausea hoc tempore subinde ac vomitus excitabantur, et alvus adhuc erat constricta. Huc die quodam vehementes abdominis accesserant dolores, qui, dejectis quinque bothriocephali lati ulnis, remiserunt. Ferri carb. doses mox auctae sunt, ut primo grana sex, deinde septem, ac, quum melior fieret valetudo, $\mathfrak{ss}$ denique continerent. Quam dosin, quum ferret aegrotus, diebus nonnullis post gr. XV data sunt. Vomitus, alvi suppressio, abdominis dolores atque motus tumoris saepe denuo apparebant quidem, sed minus erant molesta. Tumor magis et

magis fieri videbatur planus atque imminui. Per dies quinque continuos quum ferri carb. gr. XV, quater quotidie, praebita essent, dosis denique gr. XX exhibita est. Quo facto ingravescere coepit morbus; quare ferri carb. usus dies aliquot omissus est, nec datum quidquam, nisi emulsio cum extr. hyosc. juxta cibos lacte paratos. Verum diebus sequentibus aegrotus valde excruciabatur: dolores enim abdominis nacti erant vehementiam, tumor crescebat ac dolebat, et vomitus maxime increbuit, ac pulsatio abdominis sese manifestavit. At applicatis hirudinibus et cataplasmatibus tepidis, ad meliorem mox revocatus est conditionem aegrotus. Perinde febris quoque accesserat; atque omnino haec morbi exacerbatio frigoris afflictioni videbatur tribuenda. Sumenda emulsio data est ac nonnihil laudani; quum vero pyrosis et vomitus liquoris acidi exstitisset, magnesia carbonica. Abdomen atque induratio continuo adhuc dolebant; vomitus vero ac pyrosis magnesia carbonica sublata sunt.

Medicamina et antiphlogistica et resolventia ut conjungerentur, calomel. gr. I optique puri gr. $\frac{1}{2}$ quater in die sumi jussa sunt. Quae initio quidem male tolerabantur, postea vero optime; indicia salivationis sese manifestantibus, usus eorum omissus est. Tumoris dolores hinc minuti erant, ac vomitus multo evaserat lenior. Nonnullis diebus post aegroti conditio tam bona erat, ut rursus ferri carb. gr. II cum extr. opii. aq. gr. $\frac{1}{2}$ quater in die praebere possent. Haec bene quidem ferebat aegrotus, ac vomitus rarissime incidebatur; alvus vero evasit constrictior; mox gr.

IV praebantur. At incitata tumoris denuo inflammatione quadam, ferri carb. usus abjiciendus erat, ac methodo antiphlogisticae indulgendum. Hirudines ac potus ex decoct. alth., applicato simul empl. cicutae c. ammoniaco tumori, aegrotum paulum levarent. Verum indurationis volumen ultimo tempore crevisse videbatur, totoque sinistro abdominis latere atque in pectore exorti erant dolores, usque ad cavitatem axillarem sese propagantes. Tabes et debilitas maximum adeptae erant gradum. Jam nulla morbi a radicibus tollendi spes quum ostenderetur, id maxime agendum videbatur, ut vita curandi methodo palliativa ac leniter resolvente quam diutissime conservaretur. Quo consilio extrinsecus emplastrum, supra memoratum, applicabatur, ac secunda quaque hora I cochlear de extr. calendulae gr. XXIV et infus. chamom. $\frac{1}{2}$ VI sumi jussum est; at quum haec quoque non tolerarentur, decoct. alth. tantummodo cum aq. amygd. amar. praebitum est. Unde melius se habebat aegrotus, atque ferri carb. usus denuo tentatus est; ob extremitatum torporém autem ac frigus inunctiones spirit. camphor. et infus. spec. arom. institutae. Ferrum carb. vero male omnino ferebatur; quare extr. ferri pomat. usus adhibitus est. Deinde vero alvi dejectiones fiebant mali odoris ac ructus foetentes; tumor dolens rursus evaserat ac durissimus.

Morbum diutius observare non contigit, quum aegrotus, postquam tres fere menses curatus est, dimittendus esset.

Observatio tertia.

Homo rusticus quidam, triginta quinque annorum, temperamenti melancholici et constitutionis satis robustae, in Clinicum receptus est anno MDCCCXXX, d. XXI. Aug.

Octo ante mensibus, ad quod tempus usque bona, eaque perpetua, gavisus esset valetudine, se, gravioribus latis oneribus, umbilici et lienis regionis dolore, quo cubare in lecto cogeretur, affectum esse dicebat, ac nullam hactenus medici opem expetierat.

Corpus tabe summe erat confectum ac viribus exhaustum, faciei ac cutis color obscure flavus, pulsus parvus ac tardus, perinde atque respiratio; factaque enixius inspiratione, punctiones in lienis regione percipiebat, ac tussiebat. Abdomen minime erat tensum, regio lienis vero manifesto apparebat elata, atque, si fortius premeretur, dolens; dolor post coenam ingravescebat. Paullum ab umbilico sinistrorsum excelsitas quaedam animadvertebatur, funiculi referens similitudinem, in cuius medio tumor prominebat ciceris magnitudine. Lingua pura erat; alvus secundo vel tertio quoque die deficiebatur, siccior et albida. Urinae secretio normalis; vomitus ac alvi profluvium nullum. Vespera aegrotus manifesto febricitabat.

Quae cum ita essent, morbus pro vitio lienis inflammatorio, et chronico quidem, habendus

erat. Simul peritoneum quoque vitio hoc lienis iactum erat; neque hernia quaedam levior deesse videbatur.

Quem gradum adeptum esset malum, ac num vitia lienis vel partium vicinarum organica majora exstiterent, quamvis non demonstrare, augurari tamen licebat.

Proclivitas ad lienis vitium temperamento melancholico niti videbatur.

De occasionibus, quae ad morbum provocandum contulissent, nimia corporis intentione excepta, nihil quidquam compertum est.

Prognosis ob tempus diuturnum, ex quo duraverat morbus, ob vegetationem inhibitam ac vim vitalem exhaustam et vitia organica, quae nata esse verisimile erat, nil fausti ac laeti promittebat.

In curatione id maxime spectabatur, ut, symptomate mali inflammatorii minime neglecto, actio systematis venosi et lymphatici ac tractus intestinorum adjuvaretur, quo et functionum lienis impedimenta removerentur, et animaretur tota vegetatio; quo consilio tamarindi ac manna praebita sunt sumenda, atque abdomen unguento neapol., alth. et ol. hyosc. unctum est, balneumque paratum saponarium ad cutis siccitatem pellendam. Alvus quum ex diebus aliquot obstructa esset, clysmo ducta est resolvente. Die sequente dolor sinistri hypochondrii creverat, atque abdomen tensum erat et inflatum; urina obscura. Clysmus alvi dejectionem elicuerat copiosam, satis mollem, pallidi coloris; faciem et pedes oede-

ma corripuerat. Tercio die, postquam in clinicum receptus est, aegrotus dolorem conquerebatur umbilici, qui, digito pressus, remittebat; ceterum neque cavitas ulla, neque herniae saccus in umbilico percipiebatur. Eodem die febricula quaedam accessit, atque abdomen gravioribus affectum est doloribus, et magis intensum erat, quam antea. Datum ideo est infus. valer. et chamom. cum tamarindis, ad unguendum vero ung. neap. et antispast. ac ducta praeterea alvus. Quo facto melius se habere videbatur aegrotus: oedema enim faciei sublatum est, quamvis pedum adhuc maneret tumor; urina copiosa erat et flava, abdomen mollius et minus dolens; edendi cupiditas haud magna. Vires ut reficerentur, quotidie vini gallici praebebatur scyphulus. Ad tractus intestinalium actionem adjuvandam, kali. acet. et extr. tarax. in aqua menth. pip. cum spir. salis dulcis data, ac praeterea balnea saponaria exhibita. Diebus sequentibus valde ingravescere morbus: dolores abdominis fiebant vehementes, atque aegrotus paulum admodum capiebat cibi, et multum dormiebat; brevi tempore manum cepit oedema, atque urinae maxima reddebatur copia; virium defectus summum attigerat gradum, ac continuum cibi fastidium, gravioribus laborare organa vitis insanabilibus, declarabat. Pulsus mox adeo languebat, ut vix sentiretur, ac interumperetur; respiratio brevis erat ac citatior, tumor vitalis collabens. Atque mox vitam mors finivit, postquam hebdomadem unam curatus est aegrotus.

Cadaveris sectio.

In cranii cavo, inter piam matrem et arachnoideam, imprimis in cerebri cavitatibus parva reperta sunt aquae stagna; cetera in norma.

In cavo vero pectoris majores apparebant degenerationes. Pulmones, imprimis in parte dextra, firmis pseudomembranis cum pleura costali concreverant; uterque pleurae saccus duas fere continebat aquae libras. Superior sinistri pulmonis lobus tuberculis erat consitus; aequae glandulae bronchiales degeneratio cepit tuberculosa. Cor parvum erat ac corrugatum; apex et basis oedematosa; aortae basis ampliata, atque extrinsecus maculis, ruboris pallidi, sensim sensimque evanescentibus, consita. In interna ejus superficie lamellae inventae sunt osseae, squamiformes, uno angulo aortae firmiter adhaerentes, ora vero acuta, ad sanguinis flumen directae, in cavum prominentes.

Excelsitatem illam, funiculi similem, sinistra umbilici parte animadversam, cujus supra fecimus mentionem, glandula effecerat lymphatica, crassa ac degenerata, sub musculo recto. Umbilicus ipse penitus erat clausus, omentum vero, ut mox apparuit, cum pariete cavi abdominis anteriore concretum, atque colon lieni et peritoneo hypochondrii sinistri pseudomembranis annexum. Fundus ventriculi firmiter concreverat cum diaphragmate. Externa ejus superficies maculis

sparsa erat tenuiter rubris, minime circumscriptis, ac pseudomembranis obducta, inter quas pinguedo quaedam flava diffusa erat, ac vascula, atro repleta sanguine, ad ramorum iustar inter se complicabantur. In curvatura parva atque inter lamellas parvi omenti, inde a cardia usque ad pylorum, pseudomembranae porrigebantur perplexae ac vasorum luxuriae et diversae magnitudinis tubercula. Pone ventriculū tuberculū apparuit ovi gallinarii magnitudine, quod cum pancreate cohaerebat, atque ad perpendicularum decurrebat. Quod circumdabant alia, eo minora, quo propiora erant pyloro. Similes pseudomembranae ac tubercula magnam quoque tegebant curvaturam, inde a fundo concreto usque ad pylorum porrecta. Aequē in interna ventriculi superficie, imprimis in cardia ac parte dextra, conspiciebantur vasorum luxuriae et maculae rubrae; tunicae villosae autem passim tantum apparebant vestigia, quoniam ubique sub tunica muscosa et in ventriculi substantia massa heterogenea, albida et coagulata locata erat. Imprimis autem mirae erant duae intumescētiaē, in striarum modum porrectae. Quarum altera pergebat ad curvaturae majoris directionem, inde a cardia usque ad pylorum: ad directionem igitur pseudomembranarum ac tuberculorum superficiei externae. Tres maximam partem pollices lata erat, ac constabat innumeris intumescētiis elatis, planis et globosis, quae separatae erant excavationibus. In sacco ventriculi caeco processus formationis jam magis apparebat afflictus ac destructio incipiens, id quod manifestabatur colore intumescētiarum pallido et subflavo, ac

locis nonnullis exesis et saniem secernentibus male olentem, formatione ergo ulceris veri, superne unum et dimidium pollicem crassi. Pylorum verus autem intumescētiaē magis atque magis rubebant, ac majorem habebant ambitum, et prope ipsum pylorum excrescentiaē animadvertēbantur polyposae ac vasorum luxuriae, quae atrum ac coagulatum continebant sanguinem. Altera tota interna ventriculi superficie annulū formabat unum pollicem fere latum et horizontalem, oris elatis, duas lineas crassis, et parallelis. Annulus hic ventriculū in duas dividebat partes, superiorem et inferiorem, ac praeterea valde mirus erat rugis tunicae mucosae crassis ac farcinatis, quae transversim ab una ad alteram teudebant oram. Ceterum ventriculū maxime erat mollis ac laceratu facilimus; tunica mucosa nullo modo, quin rumperetur, separari potuit. Ceterae tunicae in massam homogēneam mutatae erant. Tunica intestini tenuis mucosa passim traxerat ruborem, atque inspissata erat et opaca; glandulae mesenterii ubique erant tuberculosae ac ciceris vel nucis magnitudine. Inde a caeco usque ad colī concretionem tunica colī mucosa separata erat a tunica musculari, ac magnae ejus fimbriae de parietibus intestini dependebant. Lienem, tantum qua parte ventriculo erat vicinus, ceperat induratio; ceterum sanus erat, atque in substantia passim apparebant tubercula. Hepar omni carebat vitio, nisi quod in superficie ejus inventa sunt tubercula nonnulla. Pancreas et renes perinde sana. Abdominis cavum octo fere continebat aquae libras.

Additamenta.

Ad observationem primam.

Morbi prima observatione descripti diagnosi difficultatem attulerat: initio enim pro bothriocephalo lato habitus est, ac postea demum, morbo accuratius observato et tumore percepto, proxima innotuit concoctionis turbatae causa. Symptomata ejus fere fuerunt, qualia esse ea in dissertatione docuimus, nisi quod vomitus rarior diagnosin reddebat difficiliorem. Aegrotus seriore demum morbi periodo opem nostram imploraverat, idque vel inde apparet, quod vomitus, qui ante affuerat, plane erat inhibitus, atque ejus loco exstiterat alvi profluvium. Idem caetera quoque comprobant symptomata, in quibus tumor fuit certissimus. Morbus quum magnos jam fecisset progressus, initio symptomatica tantummodo adhibenda erat curatio, ac serius demum ferrum carbonicum in auxilium vocari potuit, nec tamen quidquam effecit. Cadaveris sectio praeter ventriculi degenerationes et organorum vicinorum concretiones, nihil docuit, quod imprimis notaretur. Tota autem organorum destructio tribuenda videbatur inflammationi, quam adesse conjici potuit ex degeneratione, magis circumscripta, dum praeter

ventriculi duodenique mutationes levia tantum vestigia inflammationis tunicae villosae intestini tenuis conspici poterant.

Ad observationem secundam.

Diagnosis ob scirrhum ventriculi perspicue declaratum, nullam habuit difficultatem. Curatio imprimis notanda est ob ferr. carb., cujus doses magis magisque angebantur, efficaciam, initio saluberrimam; irritationes tamen tumoris, postea existentes, et effectum et usum ejus ultimo tempore prohibuerunt.

Ad observationem tertiam.

Morbus tertia observatione enarratus eo maxime insignis est, quod organorum abdominalium malum non satis clare se manifestaverat, ut tantum initio lienem vitio affectum esse concludi posset. Ubi diutius observatus et curatus est, augurari quidem licuit, organa abdominalia laborare vitiis, nec tamen certo concludi potuit, ventriculum imprimis esse destructum, atque ita exulceratum, ut docuit sectio, quae omnino multum facit ad institutionem. Imprimis autem notandum est, neque vomitum neque vel tumorem neque dolorem ventriculi manifestum in conspectum prodire. Jam ex toto habitu, aegrotum laborare ca-

chexia, jure conjicere licebat; quam sententiam satis confirmavit secio: pleraque enim organa erant destructa; pulmones, tuberculis occupati, pleurae accrevarant; hepar et lienem item ceperant tubercula, atque intestina inter se concreverant. Omnium vero maxime degeneraverat ventriculus. Eiusmodi organorum diversissimorum degeneraciones tribui non poterant, nisi causae universali, atque hoc quidem casu cachexiae scrophulosae. Non tam ab inflammatione igitur ventriculi destructiones derivandae esse videntur, quam a cachexia.

Exempla scirrhorum atque ulcerum ventriculi canerosorum a pluribus afferuntur scriptoribus. Sic Morgagnius, (Lib. III. Ep. 30. §. 2.,) morbum enarrat hominis cujusdam, qui tunc jam summe esset confectus, ac crebro atrum vomuisset liquorem, atque in cujus pyloro tumorem invenit in carcinoma mutatum et innumeris glandulis quasi conflatum.

Huflandius, (Journal. 1815. St. 6. p. 47—55.,) narrationem exhibet de homine quodam, qui dysphagia et vomitu chronico laboravit. Secto cadavere, praeter alia vitia, ventriculum ad cardiacam in tumorem apparuisse mutatum, atque tunicarum internarum texturam maxime laxam.

Cujus generis exempla enumerantur in:

Chardelli Monographie des dégénérationes skirrheuses de l'estomac;

Salmuth. Cent. I. obs. 20;

Schenckii. Lib. III. obs. 86;

Krebsii medicinishe Beobachtungen, Band. II, Hest III;

Trilleri Diss. de fame lethal. ex callos. oris ventr. angustia. Viteb., 1750;

Memoires ou recherches anatomico-pathologiques, — par Louis;

Clinique medicale, par Andral. T. IV;

Abercrombii Pathologische und practische Untersuchungen, Theil II.